

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ
ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ**

УДК 355.095.5/.233.2:172.15:001.8

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289413>

*Інна Ящук, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

*Наталія Казакова, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ
ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ**

Стаття присвячена проблемі організації національно-патріотичного виховання курсантів (студентів) закладів вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ України та формування у них патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості.

За результатами теоретичного аналізу сучасних нормативно-правових документів і психолого-педагогічної літератури визначено змістові складові національно-патріотичного виховання як одного з провідних напрямів освітньої і виховної роботи закладів освіти: емоційну (ставлення) і діяльну (готовність до конкретних дій і актів), а також сформульовано сутність патріотизму.

Розкрито сутність поняття “методологічний підхід”; конкретизовано зміст і значення системного, аксіологічного, практико-зорієнтованого, діалогічного, етнопедагогічного, рефлексивно-діяльностного підходів в організації національно-патріотичного виховання курсантів (студентів), а також принципів виховання, які корелюються з вищенаведеними методологічними підходами, забезпечуючи формування патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості.

***Ключові слова:** національно-патріотичне виховання; патріотизм; курсанти (студенти) ЗВО МВС України; методологічний підхід; принципи формування патріотизму.*

Лит. 12.

*Inna Yashchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Pedagogy Department,
Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
Nataliia Kazakova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Pedagogy Department,
Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy*

**METHODOLOGICAL APPROACHES TO ORGANIZING
NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CADETS IN THE SYSTEM OF THE MINISTRY
OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE AND FORMATION OF PATRIOTISM
AS A COMPREHENSIVE PERSONAL AND BASIC PROFESSIONAL QUALITY**

This article is dedicated to the issue of organizing national-patriotic education of cadets (students) in higher education institutions within the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the development of patriotism in them as a comprehensive personal and fundamental professional quality. Through the theoretical analysis of modern normative and legal documents and psychological-pedagogical literature, the substantive components of national-patriotic education have been determined as one of the leading directions in the educational work of educational institutions: emotional (attitude) and practical (readiness for specific actions).

The essence of patriotism, which manifests itself in feelings of love for the homeland, loyalty to the oath and professional duty, a values-based attitude towards the state, readiness to defend its interests, territorial integrity, and sovereignty; political and legal literacy; respect for the laws of the state; understanding the value of civil society institutions; respect for human rights and a desire to protect them; understanding the importance and readiness to fulfill the constitutional duty to defend the homeland; interest in the political life of the country; thoughtful and critical attitude toward events, phenomena, personalities, pivotal periods, and crises in the life of the state, as well as the ability to interpret social, economic, and political processes in the country; readiness to actively participate in solving social and professional problems; civic consolidation with all social subjects interested in the further development of the state; negative attitude towards lawbreakers and their negative impact on the life of society have been described.

The essence of the concept of a “methodological approach” is disclosed, and the content and significance of various methodological approaches, such as systemic, axiological, practice-oriented, dialogical, ethno pedagogical, reflexive-activity-based approaches, in the organization of national-patriotic education of cadets (students) are specified. Principles of forming patriotism are presented, which are correlated with the aforementioned methodological approaches (integration, humanistic orientation of professional education, national orientation, unity of discrete and continuous in national-patriotic education, active activity, individual-differentiated personal orientation, state-patriotic orientation, historical and social memory, consideration of regional conditions, social-pedagogical partnership, reflection), ensuring the formation of patriotism as a comprehensive personal and fundamental professional quality.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ

Keywords: national-patriotic education; patriotism; cadets (students) of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine educational institutions; methodological approach; principles of forming patriotism.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії в Україну сколихнуло усе громадянське суспільство країни, підвищило розуміння необхідності захистити себе, свій рід, рідний край, Батьківщину, державний суверенітет і територіальну цілісність держави. У цей кризовий момент історичного розвитку Української держави прискорився процес осмислення національної ідеї – стратегічного шляху українського народу та ідеології української державності. Однак жодна національна ідея не може реалізуватися, якщо не пронизана ідеєю патріотизму, жодне суспільство не може досягти подальшого розвитку, якщо у його громадян не сформована ця важлива особистісна і соціальна якість.

Тому правомірним є розгляд патріотизму як базової спрямованості соціальної поведінки кожного, а національно-патріотичного виховання – як одного з провідних напрямів освітньої і виховної роботи закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У Законі України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” національно-патріотичне виховання молоді розглядається як “наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України” [4].

Його мета і завдання чітко окреслені в нормативно-правових документах останніх років: “виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору” [3]; “формування патріотизму та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність) і загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення у сфері культури, економіки, науки, спорту, дієве сприяння органам державної влади та органам місцевого самоврядування в захисті й охороні національної державності Українського народу, готовність до захисту державної незалеж-

ності і територіальної цілісності України, усвідомлення громадянського обов’язку із розвитку успішної країни та забезпечення власного благополуччя в ній” [6]; “формування активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності, оборонної свідомості та громадянської стійкості, патріотизму” [4].

Розглядаючи категорію здобувачів вищої освіти як соціально активну групу населення, сучасними вітчизняними вченими досліджується ціннісно-смілова сфера та патріотичні установки студентської молоді (В. Костюк, І. Карпунь, І. Мурсамітова, Т. Гарбузюк); вивчаються особливості національно-патріотичного виховання у контексті вивчення навчальних дисциплін і позааудиторної діяльності майбутнього фахівця (О. Абрамчук, М. Башмет, В. Кульчицький, І. Хрупович); висвітлюються психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти і національно-патріотичного виховання персоналу системи МВС України (Г. Звірянський, Н. Казаріна, А. Ключко, О. Міршук, О. Федоренко, І. Яшук); здійснюється аналіз емпіричних досліджень особливостей функціонування патріотизму у свідомості та поведінці учнівської і студентської молоді (І. Бех, Р. Петронговський); розробляється педагогічний інструментарій національно-патріотичного виховання студентської молоді (І. Яшук, Н. Казаріна) тощо.

Зважаючи на наявні наукові доробки з проблеми організації національно-патріотичного виховання у сучасній психолого-педагогічній літературі, враховуючи особливості організації виховного процесу в закладах вищої освіти в умовах війни, вважаємо за необхідне обґрунтувати методологічні підходи до організації національно-патріотичного виховання курсантів (студентів) ЗВО системи МВС України і формування у них почуття патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості, що й визначає мету нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз окреслених в нормативно-правих документах останніх років мети і завдань національно-патріотичного виховання, результатів психолого-педагогічних досліджень вітчизняних вчених дав нам змогу визначити дві його змістові складові: емоційну (ставлення) і діяльну (готовність до конкретних дій і актів), а також розглянути патріотизм як комплексну особистісну і базову професійну якість.

Як комплексна особистісна якість, патріотизм передбачає сформованість національно-патріотичних знань і на цій основі патріотичних переконань, патріотично зорієнтованого світогляду, національно-патріотичної свідомості і самосвідомості; ціннісних орієнтацій та соціально-позитивного ставлення до

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ

Батьківщини, держави, українського народу, його історії, звичаїв і традицій, навколишнього соціального й природного середовища; повагу до історичного минулого країни, героїчних сторінок її історії, учасників воєнних подій різних часів і людей праці; шанобливе ставлення до державних символів (герба, прапора, гімну), національної символіки; повагу до національних традицій та звичаїв, почуття гордості за здобутки свого народу, своєї країни; любов до рідного краю, малої батьківщини, закладу освіти; готовність до праці задля розвитку країни і здатність її захистити від будь-яких чужоземних зазіхань [8; 12].

Оскільки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що перебувають у сфері управління МВС України, національно-патріотичне виховання спрямоване на “формування та розвиток в учасників освітнього процесу особистої відповідальності за виконання вимог Конституції та законів України, вірності Присязі, особистої відповідальності за свідоме виконання правил етичної поведінки поліцейських, високої духовної культури і моральних якостей, почуття патріотизму, державного світогляду” [1]; соціально зрілої, громадянсько-активної і професійно компетентної особистості зі сформованими моральними ідеалами і суспільно-державними (національними) цінностями (самобутність, воля, соборність, гідність), “спроможної на високому професійному рівні захищати територіальну цілісність країни, її кордони, права, свободи та інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку і порядок у державі” [7], то як базова професійна якість курсантів закладів вищої освіти МВС України патріотизм проявляється у почутті любові до Батьківщини, вірності присязі і професійному обов’язку, ціннісному ставленні до держави, готовності стати на захист її інтересів, територіальної цілісності і суверенітету; політичний і правовий грамотності; повазі до законів держави; розумінні цінності інститутів громадянського суспільства; дотриманні прав людини і прагненні до їхнього захисту; розумінні значущості та готовності до виконання конституційного обов’язку щодо захисту Батьківщини; інтересі до політичного життя країни; осмисленому і критичному ставленні до подій, явищ, персоналій, переломних періодів і кризових моментів держави та вмінні інтерпретувати соціальні, економічні й політичні процеси у країні; готовності до активної участі у розв’язанні соціальних і професійних проблем; до громадянської консолідації з усіма соціальними суб’єктами, зацікавленими у подальшому розвитку держави; негативному ставленні до порушників закону і прояву ними негативних явищ у житті суспільства [8; 11].

Якісна реалізація процесу національно-патріотичного виховання і формування почуття патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості, на нашу думку, можлива за умови чіткого

окреслення методологічних підходів і педагогічних принципів його організації.

У науковій літературі поняття “методологічний підхід” тлумачиться як “стратегічний напрям, який визначає всі компоненти системи освіти: її цілі, завдання, зміст, шляхи і способи їх досягнення” [2]. Він конкретизує методичні засади здійснення теоретичної або практичної діяльності, визначає концепти виконання певного виду діяльності, трансформуючи їх у сукупність принципів, що визначають загальну мету і стратегію цієї діяльності; окреслює способи, прийоми, процедури, що забезпечують перетворення обраної стратегії на тактику здійснення цієї діяльності та її практичну реалізацію; забезпечує методологічні основи пізнання і перетворення досліджуваних об’єктів реальної дійсності (явищ, процесів, систем тощо). Кожен окремо взятий підхід становить якісно новий спосіб вивчення досліджуваного явища, але жоден із них не є універсальним, оскільки не забезпечує усіх методологічних характеристик дослідження конкретного процесу, явища, об’єкта чи системи. А тому потрібна їхня сукупність.

Оскільки вибір тих чи тих методологічних підходів визначається самим дослідником відповідно до специфіки досліджуваного феномена, то провідними в організації національно-патріотичного виховання курсантів (студентів) ЗВО МВС України і формування у них патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості ми визначили системний, аксіологічний, практико-орієнтований, діалогічний, рефлексивно-діяльнісний підходи.

Системний підхід дає змогу розглядати національно-патріотичне виховання у системі всієї роботи закладу освіти: організаційної, навчальної, позааудиторної, управлінської.

Організаційна робота з національно-патріотичного виховання передбачає визначення місця та візії закладу освіти, розробку концепцій і програм патріотичного виховання здобувачів вищої освіти з урахуванням специфіки майбутньої професії, планів виховної роботи академічних груп тощо.

“Навчальний і виховний потенціал кожної дисципліни передбачає формування світогляду, загальної культури і ціннісних орієнтацій, визначає ставлення до різних сторін суспільного життя, соціальних орієнтацій, особистісно-професійного самоствердження, сприяє розвитку творчого потенціалу та інтересу до практичної участі у соціальних перетвореннях, забезпечує усвідомлення, що кожен особисто здійснює свій конкретний внесок у збереження національної безпеки України, а вона забезпечує безпеку життєдіяльності кожного. При цьому здійснюється подолання протиріч між інтересами особи та держави, відбувається поєднання державних, групових та індивідуальних інтересів. У такий спосіб формується імунітет до ворожих ідеологій, розвиваються навички оцінки подій суспільно-політичного

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ

характеру на основі вибору цілей добра і справедливості в поведінці майбутнього фахівця, підвищується активність у виконанні ним свого громадського обов'язку" [11, 138].

Поаудиторна робота розширює діапазон патріотичної діяльності курсантів (студентів) шляхом участі в науковій діяльності закладу вищої освіти (написання курсових, кваліфікаційних робіт, участь у студентських конкурсах й олімпіадах), проблемних студентських групах і гуртках, органах студентського (курсантського) самоврядування, соціально корисній і волонтерській діяльності тощо.

Саме системний підхід забезпечує творче перетворення нових знань на стійкі патріотичні переконання і на цій основі формування патріотизму, активної громадянської позиції, національної свідомості і самосвідомості, потреби у вдосконаленні себе як громадянина-патріота.

Системний підхід конкретизується такими загальнопедагогічними принципами:

– *інтеграції* – мається на увазі така організація цілісного педагогічного процесу національно-патріотичного виховання, у якому органічно поєднуються розвиток, навчання та виховання курсантів (структурний аспект); забезпечення єдності методології, теорії та практики національно-патріотичного виховання і його інтеграції з іншими напрямками виховної роботи (змістовий аспект); підбір та застосування найбільш ефективних методів, форм і засобів національно-патріотичного виховання, які поєднуються між собою і забезпечують єдність виховних впливів; (організаційний аспект);

– *гуманістичної спрямованості професійної освіти* – передбачає створення умов для прояву особистісних якостей курсантів і їх врахування під час залучення до практичної діяльності з національно-патріотичного виховання (при цьому важливо, щоб гуманність поєднувалася з адекватною вимогливістю до їхньої поведінки та діяльності).

Аксіологічний підхід розглядає особистість як найвищу цінність, носія базових патріотичних цінностей (любов до Батьківщини, національна гордість і гідність, національний ідеал, суверенність, соборність, воля, Конституційний устрій держави і її територіальна цілісність), морально-етичних норм поведінки, прийнятих у суспільстві. Патріотизм є тим базовим утворенням, що підсилює духовні, культурні, соціально-економічні й політичні підвалини держави, її право функціонувати на міжнародній арені як вільна і суверенна держава.

Ціннісною основою патріотизму є:

– цінності, спрямовані на підтримання соціального порядку в суспільстві: "готовність на високому професійному рівні захищати територіальну цілісність держави, її кордони, права, свободи та інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку і порядок у державі" [7]; "команд-

на єдність; добросесність; відповідальність за спільну справу; цінності кожного; відкриті можливості для всіх; гордість за професію" [10]; переживання почуття гордості за свою країну;

– цінності, що відображають морально-духовну складову патріотизму: людина і її життя, праця, суспільство, соборність, самобутність, воля, національна гідність, віра, мова, традиції, гордість за досягнення в науці, культурі, спорті, здоров'я, природа тощо;

– цінності, що спонукають до прояву соціальної активності: праця на користь іншим, соціальна солідарність, згуртованість у суспільстві, підтримка державного устрою і політики уряду, любов до закладу освіти, населеного пункту, краю, волонтерська допомога тим, хто її потребує, дбайливе ставлення до природи, досконале оволодіння майбутньою професією.

Для аксіологічного підходу характерними є такі принципи:

– *національної спрямованості* – передбачає формування ціннісного ставлення до рідної землі, природи, українського народу, його культури, історії, традицій; повагу до культури всіх народів, які населяють Україну; здатність зберігати національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу [6];

– *єдності дискретного й безперервного в національно-патріотичному вихованні* – полягає у дозуванні емоційного навантаження при його організації, врахуванні психологічного стану курсантів і їх особистісних якостей (що є дуже важливим в умовах війни).

Практико зорієнтований підхід передбачає посилення практичної спрямованості підготовки курсантів (студентів) до оволодіння майбутньою професією, взірцями справжнього патріотизму, відданості своїй професії; прояв готовності до виконання конституційного, громадянського і професійного обов'язку. Формування патріотичних якостей окремо взятого курсанта (студента) відбувається у процесі співпраці з іншими, при прояві ініціативи, самостійності, громадянської активності, соціальної відповідальності. Шляхом активної участі в різних сферах життєдіяльності суспільства відбувається інтенсивний обмін соціальним досвідом і освоюється система моральних цінностей суспільства.

Цей підхід зорієнтований не тільки на зміну способів взаємодії викладачів і курсантів, а й наповнення національно-патріотичним змістом навчальних текстів, дидактичних матеріалів, методичних рекомендацій щодо їх використання, засобів дидактичної комунікації, форм контролю особистісного розвитку вихованців у процесі оволодіння знаннями і на цій основі розвиток державного мислення, формування чіткої позиції в оцінці та розумінні державної політики, виховання у душі відданості Бать-

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ

ківщині та службовому обов'язку, вірності Присязі і Правилам поведінки та професійної етики осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України; на створення умов, за яких курсант проявляє й розвиває свою суб'єктність як організатор національно-патріотичного виховання, носій патріотичних ідей у суспільстві, активний та свідомий громадянин.

Ми виокремлюємо такі загальнопедагогічні та специфічні принципи практико зорієнтованого підходу:

– *активної діяльності* – передбачає залучення курсантів (студентів) до різноманітної за змістом і формами діяльності, що сприяє виробленню досвіду патріотичної поведінки у соціумі, а емоційно прийнятті ідеї закріплюються і стають усвідомленою необхідністю. Позиція справжнього патріота – добровільне включення в активну соціальну діяльність на користь іншим;

– *індивідуально-диференційованої особистісної орієнтованості* – означає розумне поєднання та врахування в патріотично спрямованій діяльності особистих і колективних інтересів, потреб і можливостей, створення умов для їх повної реалізації;

– *державно-патріотичної спрямованості* – передбачає “вірність державі, Міністерству внутрішніх справ, повазі і коректному ставленні до держави та її громадських інститутів” [9].

Етнопедагогічний підхід відображає єдність загальнонародського, національного та індивідуального і ґрунтується на національній культурі, звичаях і традиціях українського народу. Саме в традиціях закладено механізм духовного відродження людини культури, громадянина, патріота, що виступає особливим процесом її самоідентифікації та спрямованості. Традиції існують як особливі моделі колективного буття людей на певній території, а зміна поколінь відбувається разом із постійним перенесенням цієї моделі з минулого в сьогодення і майбутнє. Цей підхід передбачає органічне “входження” у світову культуру з урахуванням спадщини національної культури; використання народної педагогіки в організації освітнього процесу; забезпечення взаємодії закладу освіти із соціокультурним середовищем.

У процесі реалізації етнопедагогічного підходу важливою є опора на:

– *принцип історичної і соціальної пам'яті* – спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців та відтворює її у реконструйованих і осучаснених формах і методах діяльності [6];

– *принцип урахування регіональних умов* – передбачає розвиток ідей і цінностей не тільки державницького патріотизму, а й регіонального, що характеризується прив'язаністю і любов'ю до рідного краю.

Діалогічний підхід передбачає організацію процесу національно-патріотичного виховання і форму-

вання патріотизму на засадах пріоритету суб'єкт-суб'єктних відносин. Педагог не стільки навчає і виховує, реалізуючи мету і завдання національно-патріотичного виховання, скільки стимулює прагнення курсантів (студентів) до саморозвитку, патріотично зорієнтованої діяльності, створює умови для самоактуалізації. Згідно з цим підходом, педагог надає максимальну допомогу лише на початковій стадії виховного процесу, а потім шляхом поступової активізації майбутніх працівників правоохоронних органів забезпечує повну саморегуляцію у навчанні і вихованні.

Діалогічний підхід характеризується *принципом соціально-педагогічного партнерства* – передбачає оптимізацію спільної діяльності на основі діалогової взаємодії викладачів і курсантів; координації дій усього професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти у формуванні патріотизму як базової професійної якості.

Рефлексивно-діяльнісний підхід означає, що патріотизм проявляється і формується у діяльності на користь рідного народу, своєї Батьківщини, студентського колективу, ЗВО; передбачає використання рефлексії та аналізу на всіх етапах діяльності, врахування психофізіологічних особливостей і опору на розвиток відповідних смислових і ціннісних утворень, що забезпечують становлення людини як суб'єкта власної життєдіяльності. Загальновідомо, що індивід стає особистістю, лише включаючись у систему наявних суспільних відносин, набуває нової системної якості, стаючи елементом більшої системи – суспільства. Цей підхід спонукає до самоаналізу на основі базових культурних цінностей, рефлексію щодо усвідомлення власного вибору національно-патріотичних цінностей, відповідальності за свої судження і вчинки.

Ключовим у *принципі рефлексії* є розуміння того, що інтелектуальні та методологічні здібності (розуміння, мислення, комунікація тощо) не можуть бути сформовані просто шляхом передачі знань у вигляді інформації, а потребують особливої активності здобувачів освіти, що є інтелектуальною діяльністю, здійснюваною в рефлексивному режимі.

Висновки. Проблема національно-патріотичного виховання молоді є однією з найактуальніших у сучасних умовах розвитку суспільства, адже пов'язана із формуванням патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості. Якісне її формування великою мірою залежить від чітко окресленої державою мети і завдань національно-патріотичного виховання, професійної спрямованості закладу вищої освіти, а також опори на методологічні підходи. Кожен із виокремлених підходів представлений з позиції продуктивності використання, конкретизується загально-педагогічними і специфічними принципами виховання, що загалом забезпечує оптимальні умови для забезпечення кінцевого

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС І ФОРМУВАННЯ У НИХ ПАТРІОТИЗМУ
ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ І БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ**

результату – сформованого громадянина, патріота, здатного на професійному рівні відстояти незалежність держави і її територіальну цілісність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відділ виховної, соціальної роботи та дозвілля. URL: НАВС (naiau.kiev.ua). (дата звернення 20.08.2023).

2. Дубницька О.М. Методологічні підходи у професійній підготовці майбутніх фахівців. URL: O. Dubnytska.pdf (npu.edu.ua) (дата звернення 11.08.2022).

3. Закон України “Про освіту” (2017). URL: Про освіту – Освіта.UA (osvita.ua) (дата звернення 12.08.2023).

4. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” (2022). URL: Про основні засади державної... | від 13.12.2022 № 2834-IX (rada.gov.ua) (дата звернення 12.08.2023).

5. Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (2020). URL: Про схвалення Концепції Держа... | від 09.10.2020 № 1233-р (rada.gov.ua) (дата звернення 12.08.2023).

6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022). URL: 62a0421e24258666156501.pdf – Google Диск (дата звернення 12.08.2023).

7. Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ. URL: koncepc_reform16-1.pdf (naiau.kiev.ua) (дата звернення 13.08.2023).

8. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 24 берез. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. 236 с.

9. Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України (2012). URL: Про затвердження Правил поведінк... | від 22.02.2012 № 155 (rada.gov.ua) (дата звернення 15.08.2023).

10. Стратегічний план розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 рр. (2018). URL: strategichnij-plan-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav-na-2018-2024-roki.pdf (naiau.kiev.ua) (дата звернення 12.08.2023).

11. Яшук І.П. Громадянське становлення курсантів ЗВО системи МВС у процесі їх професійної підготовки: до постановки проблеми. *Іноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Вип. 15 / упоряд. О.Б. Петренко ; ред. кол.: О.Б. Петренко, Т.С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2022. 354 с.

12. Яшук І.П., Казакова Н.В. Ціннісні основи громадянського патріотизму. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки* / за заг. ред. В.Є. Бенери. Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2023. Вип. 16. 146 с. С. 65–74.

REFERENCES

1. Viddil vykhovnoi, sotsialnoi roboty ta dozvillia [Department of educational, social work and leisure]. Available at: NAVS (naiau.kiev.ua). (Accessed 20 Aug. 2023). [in Ukrainian].

2. Dubnytska, O.M. Metodolohichni pidkhody u profesiinii pidhotovtsi maibutnix fakhivtsiv [Methodological approaches in professional training of future specialists]. Available at: O. Dubnytska.pdf (npu.edu.ua) (Accessed 11 Aug. 2023). [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” (2017). [The Law of Ukraine “On Educatio”]. Pro osvitu – Osvita.UA (osvita.ua) (Accessed 12 Aug. 2023). [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy “Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainnoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti” (2022). [The Law of Ukraine “On the basic principles of state policy in the sphere of the establishment of Ukrainian national and civil identity”]. URL: Pro osnovni zasady derzhavnoi... | vid 13.12.2022 No. 2834-IX (rada.gov.ua) (Accessed 12 Aug. 2023). [in Ukrainian].

5. Kontseptsiiia Derzhavnoi tsilivoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku (2020). [Concept of the State targeted social program of national and patriotic education for the period until 2025]. URL: Pro skhvalennia Kontseptsii Derzha... | vid 09.10.2020 No. 1233-r (rada.gov.ua) (Accessed 12 Aug. 2023). [in Ukrainian].

6. Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy (2022). [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine]. URL: 62a0421e24258666156501.pdf – Google Dysk (Accessed 12 Aug. 2023). [in Ukrainian].

7. Kontseptsiiia reformuvannia osvity v Ministerstvi vnutrishnikh sprav [The concept of reforming education in the Ministry of Internal Affairs]. Available at: koncepc_reform16-1.pdf (naiau.kiev.ua) (Accessed 13 Aug. 2023). [in Ukrainian].

8. Psykholohichni ta pedahohichni problemy profesiinoi osvity ta patriotychnoho vykhovannia personalu systemy MVS Ukrainy: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Vinnytsia, 24 berez. 2023 r.) [Psychological and pedagogical problems of professional education and patriotic education of the personnel of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: materials of Ukrainian science and practice conf. (Vinnytsia, March 24, 2023)]. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv. National University of Vinnytsia, 2023. 236 p. [in Ukrainian].

9. Pravyla povedinky ta profesiinoi etyky osib riadovoho ta nachalnytskoho skladu orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy (2012). [Rules of conduct and professional ethics of the rank and file members of the internal affairs bodies of Ukraine]. Available at: Pro zatverdzhennia Pravyl povedink... | vid 22.02.2012 № 155 (rada.gov.ua) (Accessed 15 Aug. 2023). [in Ukrainian].

10. Stratehichniy plan rozvytku Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav na 2018–2024 roky [Strategic plan for the development of the National Academy of Internal Affairs for 2018–2024]. Available at: strategichnij-plan-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav-na-2018-2024-roki.pdf (naiau.kiev.ua) (Accessed 12 Aug. 2023). [in Ukrainian].

11. Yashchuk, I.P. (2022). Hromadianske stanovlennia kursantiv ZVO systemy MVS u protsesi yikh profesiinoi pidhotovky: do postanovky problemy. *Innovatyka u vykhovanni* [Civic formation of cadets of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs in the process of their professional training: before posing the problem. Innovation in education]. Vol. 15. (Ed.). O.B. Petrenko, T.S. Tsipan et al. Rivne, 354 p. [in Ukrainian].

12. Yashchuk, I.P. & Kazakova, N.V. (2023). Tsinnisni osnovy hromadianskoho patriotyizmu [Value bases of civic patriotism]. *Scientific Bulletin of the Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko. Series: Pedagogical sciences*. (Ed.). V.Ye. Benery. Odessa, Vol. 16. 146 p.; pp. 65–74. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.08.2023